

Azərbaycan Respublikasının
Prezidenti yanında
Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin
İnkisafına
Dövlət Dəstəyi Fondu

5-ci istiqamət: Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi haqqında həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, Azərbaycanın ədalətli mövqeyinin müdafiə edilməsi

Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ətrafında cərəyan edən ən mühüm hadisələrdən biri heç şübhəsiz, işğalçı Ermənistanın yenə bütün beynəlxalq hüququ heçə sayaraq zəbt edilmiş ərazilərdə qanunsuz məskunlaşdırma siyasəti aparmasıdır. Livan və Suriyada yaşayan ermənilərin müxtəlif vədlərlə aldadılaraq Dağlıq Qarabağa köçürülməsi, eyni zamanda, Ermənistanın işğal siyasətindən də könüllü şəkildə əl çəkməməsidir.

Bu vəziyyətdə ATƏT-in Minsk Qrupunun həmsədrlərinin hələ də prosesə seyrçi mövqedən yanaşması vəziyyəti daha da gərginləşdirir.

Minsk Qrupuna etimad limiti tükənir

İndiki vəziyyətdə Azərbaycanı narahat edən başlıca məqamlardan biri ATƏT-in Minsk Qrupunun Ermənistanın qanunsuz məskunlaşdırma siyasətinə hansısa formada etiraz etməməsidir. Halbuki, bunun vacibliyini Azərbaycan rəsmiləri son günlərdə kifayət qədər fəal şəkildə gündəmə gətirir. Hətta elə bu günlərdə Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyi məsələ ilə bağlı xüsusi açıqlama ilə çıxış edib. Nazirlik burada diqqətə çatdırır ki, sosial şəbəkələrdə belə təcavüzkar Ermənistan tərəfindən Azərbaycanın işğal edilmiş Dağlıq Qarabağ bölgəsi və ətraf rayonlarında qanunsuz məskunlaşdırma siyasətinin davam etdirildiyini nümayiş etdirən videogörüntülər yayılıb. Qeyd edilir ki, Livanın Beyrut şəhərində baş verən partlayışdan sonra bu ölkədəki faciədən öz mənfur məqsədləri üçün istifadə edən Ermənistan Livan ermənilərini Azərbaycanın beynəlxalq tanınmış əraziləri olan və hazırda hərbi işğal altında olan Dağlıq Qarabağ və ətraf bölgələrinə köçürmək planlarını reallaşdırmağa başlayıb. Diqqətə çatdırılır ki, Azərbaycan XİN-i Ermənistan tərəfindən həyata keçirilən qanunsuz məskunlaşdırma siyasəti, konkret olaraq Livanın etnik ermənilərin Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ bölgəsi və ətraf rayonlarına köçürülməsi ilə bağlı ciddi etirazını ATƏT-in Minsk Qrupunun həmsədrləri qarşısında və müvafiq beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində qaldırıb. Amma məsələnin maraq

doğuran tərəfi odur ki, Bakının bu mövqeyi qarşısında belə həmsədrlərin hələ də laqeydliyi quruma onsuz da sarsılmış inamı tamamilə alt-üst edir.

Digər tərəfdən həmsədrlər də bilməmiş deyil ki, Ermənistan rəhbərliyinin həyata keçirdiyi bu siyasət münaqişənin danışıqlar masası arxasında həllinə zərbə vurur. Deməli, Ermənistan həm də həmsədrlərin fəaliyyətinə xələl gətirmiş olur. Amma buna rəğmən həmsədrlərin mövqeyində hansısa dəyişiklik olmaması, faktiki olaraq, qurumun fəaliyyətinin hansısa nəticəyə gətirib çıxarmadığını sual altına alır. Məhz bu da ya Minsk Qrupundan imtina edilməsini, ya da onun fəaliyyət formasında mütləq yeniliklər edilməsinin nə dərəcədə zəruri olduğunu açıq şəkildə nümayiş etdirir.

Bakının seçim imkanları məhdudlaşır...

Ötən dövrün təhlili bir daha göstərir ki, Azərbaycan münaqişənin dinc yollarla həllində maraqlı olub, bu xüsusda prosesə sadıq olub. Təbii ki, bu həll də işğal olunmuş bütün torpaqların azad edilməsini özündə ehtiva edir. Lakin problem bundadır ki, münaqişənin indiyədək nizama salınmaması, getdikcə artmaqda və azğınlaşmaqda olan erməni təxribatları Bakını daha çox savaşa variantını seçməyə məcbur edir. Başqa sözlə deyilsə, Azərbaycanın öz ərazi bütövlüyünü təmin etməkdə seçim imkanları məhdudlaşır və daha çox savaşa üzərində köklənir.

Təbii ki, hadisələrin bu səpkidə inkişafını şərtləndirən əsas səbəblərdən biri Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin nizama salmaq missiyasını öz üzərinə götürmüş ATƏT-in Minsk Qrupunun İrəvanın qanunsuz eməlləri qarşısında susqunluğudur.

Minsk Qrupu Qarabağ münaqişəsinin həllində arxa plana keçir, Türkiyə bir addım öndə...

Vyana Universitetinin Avropa Araşdırmaları Mərkəzinin eksperti Aleksandr Dubovi də qeyd edir ki, həmsədrlərdən bundan sonra da nəse gözləmək əbəsdir. O hesab edir ki, müasir geosiyasi şəraitdə bütün siyasi güc mərkəzləri, o cümlədən həmsədr dövlətlər Qarabağ münaqişəsinin donmuş vəziyyətdə qalmasına üstünlük verirlər. Çünki hər hansı bir gərginlik onları daxili və daha qlobal problemlərdən yayınmağa, yeni bir siyasət xətti yaratmağa məcbur edəcək: "Bu hər kəsə aiddir. O cümlədən də Rusiya, ABŞ və Avropa Birliyinə". Aleksandr Dubovi Avropa Birliyinin daxili problemləri ilə məşğul olduğunu, siyasətinin yeni vektorlarını formalaşdırmağa çalışdığını, bu səbəbdən hər şeyi Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı danışıqlar çərçivəsinə geri qaytarmağa çalışdığını bildirib. Ekspert qeyd edib ki, Rusiya və ABŞ da eyni mövqeyə sadıqdır: "Rusiya daxili problemləri və Yaxın Şərqlə, ABŞ, Çin qarşılıqlı əlaqələri ilə məşğuldur. Qarabağ münaqişəsinin eskalasiyası onları resurslar ayırmağa və diqqətlərini yayındırmağa məcbur edəcək. Bu, ATƏT-in Minsk Qrupu həmsədrlərinin heç birinin üyeyincə deyil". Bununla yanaşı, Dubovi tərəflərin daha 20 il yerində saymaq istəmədiyini təqdirdə mövcud çıxılmaz vəziyyətin müəyyən qeyri-standart yanaşmalar tələb etdiyinə inandığını bildirib: "Hakimiyyətə gəldikdən sonra Paşinyandan Azərbaycanla ərazi münaqişəsi istiqamətində cəsarətli addımlar gözlənilsə də, o, əvvəllər əldə olunmuş razılaşmalardan kənara çıxmağı ya

bacarmadı, ya da cəsarət etmədi və hər şeyə sıfırdan başlamağı təklif etdi. Buna görə də Rusiya bölgədəki yeni reallıqdan narazıdır və bu münaqişəni yenilənmiş versiyada olsa belə, "Lavrov planı"na uyğun həllinin zəruriliyini bəyan edir". Mütəxəssis son eskalasiya hallarında Azərbaycanın əvvəllər itirilmiş ərazilərinin bir hissəsini geri qaytaracağına, münaqişəyə münasibəti əhəmiyyətli dərəcədə dəyişdiyini diqqət çəkib: "Həmsədrlər başa düşdülər ki, onların mümkünsüzlük bəyanatlarına baxmayaraq, bu problemin hərbi yolu ilə həlli mümkündür. Mərhələli şəkildə olsa da, Azərbaycana məxsus ərazilər geri qaytarılmalıdır. Əlbəttə ki, bu seçimdə dəyər məsələsi də var. Ancaq həmsədrlərin çəkisinin digər oxşar ərazi münaqişələrinə təsiri kimi dəyişdirə bilən məsələ də var. Buna görə də eskalasiya risklərini minimuma endirmək üçün az-çox aktiv iş görülməlidir". Amma bu aktiv iş olmayacağı halda güc tətbiqi qaçılmaz sayılır.

Rusiyalı ekspert Aleksey Femenko da qeyd edir ki, Livan ermənilərinin Qarabağa köçürülməsinin beynəlxalq hüquqa zidd olduğunu bilən həmsədrlər buna qarşı real addımlar atmamaqla Bakının hərbi əməliyyatlara start verməsinə zəruri şərait yaratmış olurlar: "Paşinyan hökuməti də sülh prosesini hər vaxtla engəlləyir. Paşinyanın strateji xətti münaqişənin dinc yolla həllinə yönəlmiş bütün razılaşmalardan imtina etməkdir. Ermənistan Vyanada və Sankt-Peterburqda əldə edilmiş razılaşmalardan imtina edib. Heç bir nizamlama planı

təklif etməyən Ermənistan indi də Qarabağın etnik tərkibini dəyişir. ATƏT-in Minsk Qrupu bu fakta diqqət yetirməlidir. Minsk Qrupu heç bir tədbir görə bilməyə, bu onların vəzifələrinin öhdəsindən gəlmədiklərinin daha bir sübutu olacaq".

Azərbaycan Qafqazda Qarabağ münaqişəsinin həllini sürətləndirəcək yeni geosiyasi vəziyyət yaradır

Yuxarıda qeyd edilənlər bir daha təsdiq edir ki, beynəlxalq vasitəçilərdən münaqişənin həllində hansısa mühüm yeniliklər gözləmək indiki şərtlər daxilində mümkünsüzdür. Halbuki, Dağlıq Qarabağ Azərbaycanın beynəlxalq səviyyədə tanınmış ərazisidir və BMT-nin 1993-cü ildə qəbul olunmuş 4 qətnaməsinə əsasən, işğalçı qüvvələr dərhal Azərbaycan torpaqlarını tərk etməlidir. Bu halda ATƏT-in Minsk Qrupunun əsas vəzifəsi işğalçıya öz yerini göstərmək olduğu halda bundan imtina edilir. Belə vəziyyətdə prosesləri öz lehinə çevirmək üçün Azərbaycan regionda geosiyasi durumu dəyişməyi vacib sayır. Bunun üçün qardaş Türkiyənin regionda mövqeyinin gücləndirilməsi indi əsas diqqət mərkəzindədir.

Azərbaycan bu gün Türkiyə ilə siyasi, iqtisadi, hərbi əlaqələrini daha yüksək səviyyəyə keçirir. Bu, həm də Türkiyənin Qafqazda güclənməsini şərtləndirir. Belə vəziyyət, öz növbəsində, Qarabağ münaqişəsinin həllini Azərbaycan-Türkiyə təmsalında regionda yaranan yeni güc mərkəzi hesabına daha inten-

siv hala gətirir. Ermənistanın xarici işlər naziri Zöhrab Mnatsakyanın Misirə rəsmi səfəri zamanı səsləndirdiyi fikirlər də bunun təsdiqidir. Mnatsakyan Türkiyə və Azərbaycanın bölgədəki siyasəti ilə bağlı təşvişini əks etdirən ifadələr işlədib.

O, iki qardaş ölkənin ordularının birgə hərbi təlimlərini xatırladı. Etiraf edib ki, Türkiyə ilə Azərbaycanın birgə siyasəti qitədə Şərqi Aralıq dənizindən Şimali Afrikaya və Yaxın Şərqlə, eləcə də Cənubi Qafqaza qədər uzanır. İrəvanın bu narahatlığına rəğmən, Azərbaycanla Türkiyənin daha mütəşəkkil birliyi hazırda Ermənistanın buna qarşı məkrli planlarını həyata keçirməyə imkan vermir. Xüsusən də son dövrlərdə Azərbaycanın və Türkiyənin siyasi-hərbi rəhbərliyinin qarşılıqlı intensiv səfərləri və bu fonda Naxçıvandan tutmuş Azərbaycanın bir sıra digər ərazilərində geniş coğrafi arealda iki qardaş ölkənin quru və hərbi-hava qüvvələrinin birgə taktiki hərbi təlimlər keçirməsi Ermənistan qorxu və vahimə ilə izlənməkdədir. Digər tərəfdən Türkiyənin Azərbaycanla hərbi təmsilçiliyi də ictimai sifarişə çevrilməkdədir. Elə Ermənistanı ciddi şəkildə qorxudan əsas məqamlardan biri də məhz budur. Çünki bu vəziyyət Qarabağ münaqişəsinin də həllini tezləşdirəcək iqtidarındadır.

Tahir TAĞIYEV
Yazı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun maliyyə dəstəyi ilə çap olunur.